

Investigating the Impact of Vital Events Announcement in Macro-Planning Level: The Case Study in Kurdistan Province

Saeed Khani *

Assistant Professor in Demography, University of
Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Abstract

The purpose of this study was to recognize the role of vital events announcement in the macro-level planning and policy-makings of Kurdistan province. This study was conducted in the center of Kurdistan in 2019-2020 based on survey methods, and data was collected by self-declared questionnaire. The statistical population included all specialists, general managers, deputies and experts in the field of planning and development working in organizations of Kurdistan that 354 of them were selected by disproportionate classified and accessible methods. The data analyzed in SPSS software package. This study while depicting the usefulness of vital event statistics in macro-level planning and policy-makings, relying on the results of the One-sample T-test showed that the observed mean in the components of increasing equality, increasing coordination in policy-making and improving policy-making programs was statistically significant (Sig=0.000). In other words, the agencies in charge of planning in Kurdistan are less than expect to use vital event statistics for planning purposes. Also the results of the Friedman test, confirmed the lack of usage capacity in the planning of responsible agencies and organizations, especially in reducing inequality in society and the existence of coordination in planning. The study points out the need for serious attention and use of vital events and statistics recorded by the officials in order to plan and make more accurate and systematic policies in various cases.

Keywords: Vital Events, Registration Announcement, Planning, Macro-level Policy-makings

* s.khani@uok.ac.ir

How to Cite: Khani, S. (2022). Investigating the impact of vital events announcement in macro-planning level: The case study in Kurdistan province Work Hope Determinates in Tehran city, *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 14(52), 239-273.

بررسی نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های سطح کلان؛ مطالعه موردی در استان کردستان^۱

سعید خانی* استادیار جمعیت‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی دانشگاه کردستان، و پژوهشگر پژوهشکده کردستان‌شناسی، سنندج، ایران.

چکیده

هدف این پژوهش، شناخت نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان استان کردستان است. پژوهش در مرکز استان و در سال ۱۳۹۹ با تکیه بر روش پیمایشی انجام گرفت، و داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته به صورت خود اظهاری جمع‌آوری شد. جامعه آماری شامل تمامی متخصصان، مدیران کل، معاونان و کارشناسان حوزه برنامه‌ریزی و توسعه شاغل در سازمان‌ها و ادارات استان کردستان بوده که ۳۵۴ نفر از آنان به روش طبقه‌ای نامتناسب و در دسترس انتخاب شدند، و اطلاعات در بسته نرم‌افزاری SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. پژوهش ضمن به تصویر کشیدن سودمندی آمارهای وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، با اتکا بر نتایج آزمون تی یک نمونه‌ای نشان داد که میانگین مشاهده‌شده در مؤلفه‌های افزایش برابری، افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها و ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری از لحاظ آماری معنادار بوده است ($Sig=0.000$). به عبارت دیگر، دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی در استان کردستان کمتر از حد مورد انتظار از آمارهای وقایع حیاتی به منظور برنامه‌ریزی‌های تحت اختیار خود بهره گرفته‌اند. همچنین نتایج حاصل از آزمون فریدمن، خلأ استفاده از ظرفیت این آمارها در برنامه‌ریزی‌های دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی به ویژه در زمینه کاهش نابرابری در جامعه و وجود هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها را تأیید کرده است. پژوهش لزوم توجه جدی و استفاده از وقایع و آمارهای حیاتی ثبت‌شده را از طرف مسئولان در راستای برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های منظم و دقیق‌تر در موارد مختلف گوشزد می‌کند.

واژه‌های کلیدی: وقایع حیاتی، اعلام ثبت، برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری‌های سطح کلان.

۱- مقاله حاضر برگرفته از یک طرح پژوهشی با همین عنوان است که در سال ۱۳۹۹ و با حمایت اداره کل ثبت‌احوال استان کردستان با شماره قرارداد ۲۶/۱/۹۷۰۸۷ مورخ ۱۳۹۸/۰۸/۱۵ به انجام رسیده است.

* email: s.khani@uok.ac.ir

۱. مقدمه

آمارها یا وقایع و یا ثبت‌های حیاتی^۱ به‌عنوان یک رشته علمی و زیرمجموعه‌ای از جمعیت‌شناسی، دربرگیرنده تعدادی از وقایع مهم در زندگی انسانی شامل تولد زنده، مرگ، مرگ جنینی^۲، ازدواج، طلاق، فسخ ازدواج^۳، انحلال قانونی ازدواج^۴، فرزندخواندگی، مشروعیت^۵، و تشخیص هویت است (United Nations Statistics Division, 2014: 1; Israel, 2005: 3). یک سیستم آمار حیاتی به کل فرایند جمع‌آوری اطلاعات از طریق ثبت مدنی^۶، تمام‌شماری، یا برآورد غیرمستقیم اطلاعات مرتبط با وقوع وقایع حیاتی، ویژگی‌های منتخب وقایع و اشخاص درگیر، و گردآوری، تحلیل، ارزیابی، و انتشار این اطلاعات در شاخص‌های آماری خلاصه گفته می‌شود (Israel, 2005: 1). بخش آمارهای سازمان ملل، ثبت مدنی (احوال) را ثبت همگانی، مستمر، مداوم و اجباری وقایع حیاتی در حال وقوع در جمعیت یک کشور بر اساس الزامات آن کشور تعریف کرده است. همچنین اضافه می‌کند که: آمارهای حیاتی دربرگیرنده مجموعه‌ای از آمارهای وقایع حیاتی مرتبط با جمعیت شامل ویژگی‌های مربوط به خود آن وقایع و نیز افراد درگیر در آن وقایع می‌باشد (United Nations Statistics Division, 2014: 65). آمارهای حیاتی که تحت عنوان داده‌های ثبت و وقایع حیاتی شناخته می‌شوند، یکی از منابع مهم اطلاعات و داده‌های جمعیتی هستند (ویکس، ۱۳۹۵: ۱۴۶)، و ثبت این آمارها در کشورهای مختلف بر عهده نظام‌های ثبت است.

در کشور ما، ثبت آمارهای وقایع حیاتی (عمده‌ترین آن‌ها شامل تولد، ازدواج، طلاق و مرگ) بر عهده سازمان ثبت‌احوال کشور و استان‌های تابعه و دارای چارچوب و قواعد و قوانین ویژه خود است. مشخصه سیستم ثبت‌احوال قابلیت ثبت وقایع حیاتی با یک مبنای

-
1. Vital/ Events/ Records Statistics
 2. Fetal Death
 3. Annulment of Marriage
 4. Judicial Separation of Marriage
 5. Legitimation
 6. Civil Registration

جامع و فراگیر، مداوم، دائمی و اجباری در پایین‌ترین سطوح مدیریتی و درعین حال اطمینان از محرمانه بودن اطلاعات جمع‌آوری شده است. این ویژگی‌ها سیستم ثبت‌احوال را به منبعی از آمارهای حیاتی بدل می‌سازد که قابل‌مقایسه با سایر شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات از قبیل سرشماری‌ها و پیمایش‌های جمعیتی خانوار نیست (United Nations Economic Commission for Africa, 2014: 7)

مسئله‌ای که در زمینه ثبت آمارهای وقایع حیاتی بیش از همه اهمیت دارد، اعلام به‌موقع و ثبت دقیق این وقایع است. اعلام و ثبت دقیق وقایع حیاتی مبنای اساسی ساختار هویتی افراد جامعه و امری اساسی در ارتقای ارائه خدمات به کل جمعیت است. در واقع، از طریق فراهم آوردن اسناد حقوقی حاصل از وقایع حیاتی هر فرد است که حمایت از حقوق انسان‌ها تحقق می‌یابد. این اسناد منبعی معتبر و مستمر و برگرفته از سیستم‌های ثبت وقایع حیاتی هستند که ترسیم و دنبال کردن رویه‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان و منطقه‌ای را ممکن می‌سازند. به بیانی دیگر، سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای وقایع حیاتی یک منبع اساسی از اطلاعات برای طراحی و اجرای سیاست‌های عمومی، تکمیل داده‌های سرشماری و سایر ابزارهای متعارف گردآوری اطلاعات فردی و جمعیتی هستند.

به‌علاوه، هم‌تراز کردن داده‌های بزرگ و تجزیه و تحلیل بر روی ثبت‌های مدنی می‌تواند دولت‌ها را قادر به شناسایی الگوهای اجتماعی و گسترش فعالانه برنامه‌ها و زیرساختار با هدف خدمت بهتر به جمعیت‌های در حال تغییر کند. نیز، استفاده از سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای وقایع حیاتی به‌طور خلاقانه در بخش‌های اقتصادی می‌تواند کیفیت مدیریت را ارتقاء ببخشد و هزینه کلی جمع‌آوری اطلاعات مترتب بر دولت را کاهش دهد. برخی، در بیان مزایای سیاست‌گذاری عمومی آمارهای ثبتی حتی به کاربرد این آمارها در کنترل فساد، افزایش برابری، هماهنگ‌سازی رویه‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، و اطلاع‌رسانی فرایندهای تصمیم‌سازی در جامعه اشاره کرده‌اند (Peters, 2016: 4).

بررسی نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های...، خانی | ۲۴۳

با اذعان به موارد فوق و با توجه به بهبود فزاینده و هر روزه آمارهای ثبتی در کشور، پژوهش حاضر به بررسی نقش اعلام به‌موقع و ثبت دقیق وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان استان کردستان پرداخته و پاسخ به این سؤالات را مدنظر دارد که: به‌صورت تئوریک اعلام به‌موقع و ثبت دقیق وقایع حیاتی چه نقشی در برنامه‌ریزی‌های کلان سطح استان کردستان ایفا می‌کند؟ و مکانیزم اثرگذاری آن چگونه است؟ سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان تا چه حد از آمارهای وقایع حیاتی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان بهره‌برداری می‌کنند؟ و در کدام زمینه یا زمینه‌ها در بهره‌برداری از آمارهای وقایع حیاتی دچار خلأ هستند؟

مطالعه حاضر نه‌تنها از جهت دانشی (تئوریک) اهمیت دارد و فواید آمارهای وقایع حیاتی به‌ویژه اعلام به‌موقع و ثبت دقیق آن‌ها در برنامه‌ریزی‌های سطح کلان را آشکار می‌سازد، بلکه به‌طور خاص هم نقش سازمان ثبت‌احوال در کار ثبت وقایع حیاتی را پررنگ و برجسته‌تر می‌سازد و به دست‌اندرکاران و متولیان امر توسعه در سطح استان کردستان کمک می‌کند تا برنامه‌ریزی‌های اقتصادی-اجتماعی سطح استان را بر اساس این واقعیات مبتنی کنند. نیز، به سازوکار اثرگذاری اعلام به‌موقع و ثبت دقیق وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های سطح کلان پی ببرند. در این راستا، بایستی اشاره کرد که جمعیت و نیروی انسانی یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه و به‌طور متقابل متأثر از توسعه است که نیاز به شناخت دقیق و به‌هنگام دارد.

در دوران کنونی، آمار و اطلاعات جمعیتی به‌عنوان پیش‌نیاز کلیه تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها اهمیت زیادی پیدا کرده است. این نقش در عصر اطلاعات به‌اندازه‌ای آشکار است که نظام آماری کشورها و حجم و کیفیت بانک‌های اطلاعاتی آن‌ها نه‌تنها یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه‌یافتگی کشورها بشمار می‌رود، بلکه متقابلاً نیز سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی-اجتماعی کشورها بدون در اختیار داشتن آمار کافی، صحیح، دقیق و به‌هنگام جمعیتی ممکن نیست. آمارهای

جمعیتی نه تنها برای برنامه‌ریزی توسعه ضروری هستند، بلکه برای تصمیم‌گیری دولت، در صنعت و مشاغل دیگر و همچنین برای افزایش پژوهش و بحث و تبادل نظر درباره مسائل مهم جامعه استفاده می‌شوند. علی‌رغم این موضوع مهم و درحالی‌که هزینه انسانی و مادی زیادی در ثبت به‌موقع و دقیق آمارهای وقایع حیاتی چه در ایران و چه در سایر جوامع دیگر مشارکت دارند، استفاده از این آمارها و درک اهمیتی که در برنامه‌ریزی‌های اجتماعی-اقتصادی دارند مغفول مانده است.

۲. پیشینه پژوهش

ابوذر و همکاران^۱ در مطالعه خود چهار اصل کلیدی را مورد اشاره و بحث قرار داده‌اند: (۱) سیاست‌گذاران حوزه بهداشت نیازمند آمارهای به‌موقع، مداوم و متمایز در زمینه باروری و مرگ‌ومیر هستند، (۲) سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای حیاتی کارآمد به گونه مؤثر شاخص‌های جمعیتی و بهداشتی را تولید می‌کنند، (۳) سیستم ثبت مدنی و آمارهای حیاتی اطلاعات اسنادی مربوط به افراد شامل هویتی، جایگاه مدنی و روابط خانوادگی را فراهم می‌آورند، و (۴) بسیاری از کشورها سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای حیاتی خود را به‌عنوان بخشی از تلاش‌های وسیع‌تر در راستای نوسازی سیستم‌های اداری و اجرایی خود انجام می‌دهند (AbouZahr et al., 2019).

میلز و همکاران^۲ در بررسی خود نتیجه‌گیری کرده‌اند که؛ زمانی که سیستم ثبت مدنی هم برای حکومت و هم برای شهروندان مفید است. برای دولت، با دسترسی به اطلاعات وقایع حیاتی معتبر و به‌روز شهروندان، اجرای برنامه‌ها و اخذ تصمیمات سیاستی آگاهانه ممکن می‌شود و تضمین‌کننده استفاده صحیح از بودجه‌ها و رصد کردن برنامه‌های توسعه است. برای افراد نیز، اثبات هویت شخصی را آسان‌تر می‌سازد و برای ارائه خدمات عمومی همچون مزایای مرتبط با ارث یا اعانه و کمک به کودکان مفید است (Mills et al., 2019).

1. AbouZahr, Mathenge, Sejersen & Macfarlane
2. Mills, Lee & Rassekh

بررسی نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های...، خانی | ۲۴۵

دیویشا^۱ در یک مقاله به کاربردهای آمارهای حیاتی برای افراد و کل جامعه در مواردی چون کاربردهای فردی، حقوقی و قانونی، برنامه‌های بهداشت و تنظیم خانواده، مطالعه شرایط اجتماعی، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و کل جامعه پرداخته است (Divisha, 2019).

میلز و همکاران^۲ در مطالعه خود در سه بخش به تعریف ثبت مدنی و آمارهای حیاتی؛ اهمیت ثبت مدنی و آمارهای حیاتی در بستر ملی؛ و دلالت‌های ثبت مدنی و آمارهای حیاتی برای رصد پیشرفت‌های حاصله در زمینه اهداف توسعه پایدار پرداخته‌اند (Mills et al., 2017).

پیترز در مطالعه خود به صورت نظری ادعا می‌کند که ثبت مدنی و آمارهای وقایع حیاتی می‌توانند به عنوان منبع مهم اطلاعات در راستای بهبود برنامه‌ریزی و هماهنگی‌های سیاست‌گذاری، و نیز افزایش شفافیت و جلوگیری از فساد و کلاهبرداری بکار روند (Peters, 2016).

آپلند و همکاران^۳ در گزارشی به دو نتیجه و توصیه مهم پرداخته‌اند؛ اول، توصیه به در پیش گرفتن یک رویکرد جامع و یکپارچه برای ثبت موالید: آن‌ها در این زمینه رابطه بین ثبت ولادت و دسترسی به سایر حقوق کودکان و خدمات را امری پیچیده و زمینه‌محور^۴ می‌دانند. دوم، ثبت موالید را یک ابزار مناسب برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دانسته‌اند. در نهایت، اظهار و تأیید می‌کنند که سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای حیاتی یک ابزار عمومی مناسب برای افراد، حکومت‌ها و اجتماع بزرگ‌تر جهانی هستند (Apland et al., 2014).

مهاپاترا و همکاران^۵ در پژوهش خود نتیجه گرفته‌اند که کشورها و کارگزاران توسعه به این درک نرسیده‌اند که سیستم‌های ثبت مدنی در اولویت قرار دارند (Mahapatra, 2007).

-
1. Divisha
 2. Mills, AbouZahr, Kim, Rassekh & Sarpong
 3. Apland, Blitz, Calabria, Fielder, Hamilton, Indika, Lakshman, Lynch & Yarrow
 4. Context Specific
 5. Mahapatra, Shibuya, Lopez, Coullare, Notzon, Rao & Szreter

موریاما^۱ در پژوهش خود به کاربردهای متنوع ثبت وقایع و آمارهای حیاتی و نقشی که این ثبت‌ها در زندگی شخصی شهروندان و توسعه اجتماعی و اقتصادی کشورها بازی کرده‌اند اشاره کرده و فهرستی از این کاربردها را مطرح و مورد بحث قرار داده است (Moriyama, 1993).

پرویش و محسنی (۱۳۹۰) و محزون (۱۳۹۰) هرکدام در مطالعات خود به بررسی منابع آمارهای جمعیتی با تأکید بر داده‌های ثبتی و اهمیت آن‌ها در نظام آماری جمعیت کشور پرداخته‌اند.

تقوی (۱۳۷۵) در مطالعه خود ثبت وقایع چهارگانه را دارای کارکردی دوگانه می‌داند؛ از یک‌سو، به نیازهای روزافزون حقوقی افراد پاسخ می‌دهد و از سوی دیگر، نیازهای فزاینده جامعه را به آمارهای حیاتی و خانوادگی تأمین می‌کند. به بیان دیگر، مدارک و پرونده‌های ثبت وقایع، نه تنها حافظ منافع افراد در جامعه است، بلکه در اجرای وظایف سازمان‌ها و نهادهای مختلف در سطح ملی و منطقه‌ای نیز اطلاعات بسیار سودمندی در اختیارشان قرار می‌دهد.

نجاتیان (۱۳۶۵) نیز به این نتیجه رسید که یک سیستم ثبت وقایع کارآمد و پویا می‌تواند آمارهای جمعیتی مهمی برای برنامه‌ریزی‌های اجتماعی - اقتصادی تولید کند و در عین حال، حقوق افراد در زمینه‌های تابعیت، تعلیم و تربیت، امنیت اجتماعی، توارث و ... را نیز محترم می‌شمارد.

بسیاری از مطالعات انجام گرفته در خارج از کشور به صورت نظری بر اهمیت و نقش سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها پرداخته‌اند. برخی از آن‌ها به ارزیابی این آمارها و اطلاعات در دستیابی به مؤلفه‌ها و اهداف توسعه پایدار پرداخته‌اند. برخی نیز، ثبت مدنی و آمارهای حیاتی را همچون ابزاری برای بهبود مدیریت عمومی جامعه به صورت نظری تشریح و تحلیل کرده‌اند. در مطالعات انگشت‌شمار

1. Moriyama

داخلی هم تنها به صورت نظری نقش سیستم ثبت وقایع و آمارهای حیاتی همراه با مباحث دیگر به صورت گذرا مطرح شده است.

در این مطالعه از یک طرف، به صورت نظری به بیان فواید و کاربردهای ثبت به موقع آمارهای وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های عمومی و سیاست‌گذاری پرداخته می‌شود. از طرف دیگر، به صورت عملی میزان بهره‌برداری سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان از آمارهای وقایع حیاتی، موانع پیش‌رو و مکانیزم نقش ثبت به موقع این آمارها در برنامه‌ریزی‌های سطح کلان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳. ملاحظات نظری

این پژوهش متکی بر مباحث نظری و مطالعاتی است که نقش و سودمندی آمارهای وقایع حیاتی را در دو سطح فردی و حکومتی (سیاست‌گذاری‌های بهداشتی، آموزشی و اجتماعی) مطرح می‌کنند. مباحث نظری که در سطح فردی نقش و تأثیر مثبت اعلام و ثبت آمارهای وقایع حیاتی را مورد توجه قرار می‌دهند، ادعا می‌کنند که ثبت مدنی و آمارهای وقایع حیاتی مؤید حقوق فردی و قانونی انسان‌ها هستند. به عبارت دیگر، این آمارها هویت حقوقی افراد و رابطه بین آن‌ها و کشور و سایر شهروندان را تعیین می‌کنند. یا به بهبود کارایی و عدالت سیستم قضایی از طریق جلوگیری از جعل هویت و پرهیز از کارهای فریب‌کارانه و کلاه‌برداری کمک می‌کنند. از طرف دیگر، آمارهای ثبت وقایع حیاتی دسترسی به خدمات دولتی از قبیل خدمات آموزشی، بهداشتی و انتقال پولی و مالی را برای فرد اعضای جامعه فراهم می‌آورند. به طور متقابل، دولت‌ها را قادر می‌سازند تا به اندازه کافی برای نیازهای فعلی و آینده مردم برنامه‌ریزی نمایند (Divisha, 2019؛ United Nations Economic Commission for Africa, 2014؛ Israel, 2005).

مباحث نظری که نقش و تأثیر مثبت اعلام و ثبت آمارهای وقایع حیاتی را در سطح حکومتی و اجرایی مورد توجه قرار می‌دهند، به چند گزاره مهم یا سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای مبتنی بر اعلام و ثبت آمارهای حیاتی به شرح زیر اشاره دارند: الف) این آمارها،

اداره امور حاکمیتی و عمومی جامعه را آسان می‌گردانند. آن‌ها به دولت کمک می‌کنند تا سیاست‌ها و برنامه‌های مبتنی بر شواهد واقعی و ارائه خدمات به جمعیت را به اجرا درآورند، ب) ارتقای برنامه‌های اجرایی مرتبط با خدمات بهداشت عمومی؛ شناخت روند و علل مرگ‌ومیر، تهدیدها و گروه‌های در معرض ریسک و مداخلات مورد نیاز را آشکار می‌کنند. همچنین، محاسبه شاخص‌های بهداشتی و وضعیت پیشرفت یا عدم آن و وضعیت سلامت جمعیت را مشخص می‌کنند، ج) سرمایه‌گذاری در سیستم‌های ثبت و آمارهای حیاتی با بهبود هدف خدمات و افزایش بهره‌وری تخصیص منابع، موجب صرفه‌جویی در منابع پولی و مالی دولت خواهد شد، د) سیستم‌های ثبت و آمارهای حیاتی فهرستی دقیق و به‌روز از افراد حائز شرایط رأی دادن فراهم می‌کنند و بدین ترتیب بر افزایش روند حاکمیت دموکراتیک در جامعه کمک می‌کنند، ه) آمارهای حیاتی به‌دقت اندازه‌گیری شاخص‌های پویای جمعیت و در نتیجه رصد کردن تغییرات جمعیتی کمک می‌کنند. همچنین، به ارزیابی جنبه‌های انسانی توسعه اقتصادی-اجتماعی، اندازه‌گیری ریسک‌های مرگ‌ومیر برحسب جنسیت و سنین خاص به‌منظور امور بیمه و تأمین اجتماعی و پیش‌بینی‌های جمعیتی کمک می‌نمایند، و) آمارهای وقایع حیاتی با فراهم آوردن اطلاعات پایه و قابل‌اطمینان به رصد کردن اهداف توسعه پایدار جامعه کمک می‌نمایند.

با وجود آمارهای حیاتی منظم و دقیق، داده‌های لازم برای اندازه‌گیری شاخص‌های دسترسی به تحصیلات ابتدایی همگانی، کاهش مرگ‌ومیر کودکان، ارتقای بهداشت مادران و کاهش شیوع اچ‌آی‌وی و سایر بیماری‌های قابل‌بازگشت امکان‌پذیر می‌گردد، ز) آمارهای حیاتی توسعه برابر را امکان‌پذیر می‌سازند. و ح) آمارهای وقایع حیاتی مبنایی برای هویت ملی جمعیت فراهم می‌آورند (Divisha, 2019؛ Cobos et al., 2018؛ United Nations Economic and Social Commission for Africa, 2014؛ Peters, 2016؛ World Health Organization, 2015).

در پاره‌ای از ادبیات بر نقش مثبت و مهم سیستم‌های ثبت و آمارهای وقایع حیاتی در خصوص افزایش شفافیت، کنترل کلاه‌برداری و فساد در جامعه، افزایش هماهنگی در

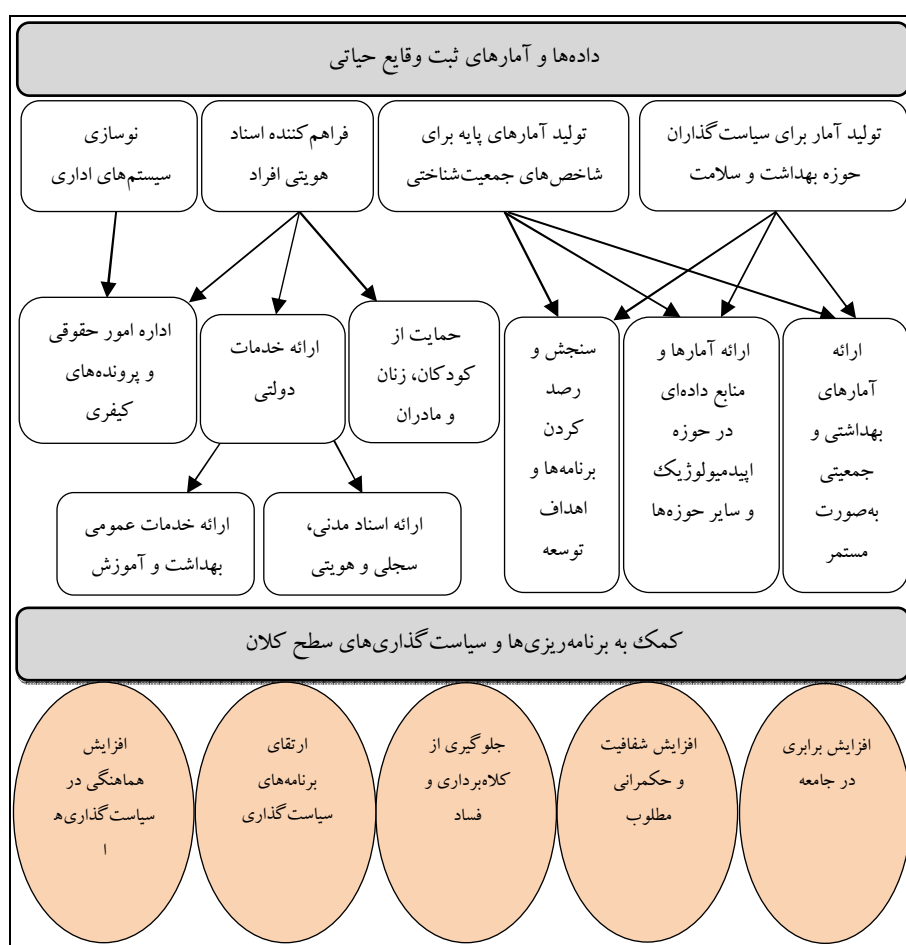
برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات اجرایی و ... اذعان شده است (Rasella et al., 2010؛ Peters, 2016). برخی از مباحث نظری نیز بر نقش و تأثیر مثبت اعلام و ثبت آمارهای وقایع حیاتی در سطح فراملی توجه می‌کنند. این مباحث در این خصوص ترغیب و تشویق همکاری‌های بین‌المللی، و بهره‌وری کمک‌های بین‌المللی در مواقع ضروری را برجسته می‌کنند (United Nations Economic Commission for Africa, 2014).

در پژوهش حاضر، از تمامی مباحث نظری فوق و دیگر مطالعات نظری و تجربی مرتبط با موضوع از لحاظ نظری، داده‌ای و روشی کمک گرفته شده است. اگرچه کاربردهای اساسی سیستم‌های ثبت مدنی و آمارهای حیاتی برای هر دوی دولت‌ها و شهروندان مهم و اساسی هستند، در این پژوهش بر روی آن دسته از کاربردهای اطلاعات حاصل از سیستم‌های ثبت و آمارهای حیاتی، تأکید شده است که به‌طور خلاقانه‌تری برای بهبود و ارتقای مدیریت بخش عمومی یا برنامه‌ریزی‌های سطح کلان مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در جمع‌بندی و در پاسخ به سؤال اول، یعنی چگونگی فواید و کاربردهای ثبت به‌موقع آمارهای وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های عمومی و سیاست‌گذاری سطح کلان جامعه، می‌توان آن را به‌صورت شماتیک در شکل ۱ نشان داد؛ مطابق با این شکل، داده‌ها و آمارهای ثبت وقایع حیاتی در درجه اول می‌توانند برای سیاست‌گذاران حوزه سلامت و بهداشت تولید آمار کنند، یعنی نیاز آن‌ها به آمارهای به‌موقع، مستمر و تفکیک‌شده برحسب باروری و مرگ‌ومیر را مرتفع سازند. همچنین، سیستم‌های کارآمد ثبت‌های مدنی و آمارهای وقایع حیاتی می‌توانند به‌گونه‌ای مؤثر آمارهای پایه برای احصاء شاخص‌های جمعیت‌شناختی و بهداشتی را فراهم آورند.

تولید آمارهای بهداشتی و جمعیتی در سطحی پایین‌تر، می‌تواند منجر به ارائه آمارهای بهداشتی و جمعیتی به‌صورت حاضر و مستمر گردد. تمامی کارکردهای چهارگانه و زیرکارکردهای داده‌ها و آمارهای ثبت وقایع حیاتی که در نمودار فوق مشاهده می‌شود،

می‌توانند در نهایت برای پنج بُعد برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سطح کلان یعنی افزایش برابری، افزایش شفافیت و فراهم شدن بستر حکمرانی مطلوب، جلوگیری از کلاهبرداری و فساد، افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها، و ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری برای جامعه مفید و مؤثر واقع شوند.

شکل ۱- فواید و کاربردهای داده‌ها و آمارهای ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و

سیاست‌گذاری‌های سطح کلان

۴. روش‌شناسی

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت، کمی و از نوع توصیفی-تحلیلی است و در سال ۱۳۹۹ انجام گرفت. تکنیک جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر اسناد و منابع موجود، مشتمل بر یک پرسشنامه محقق‌ساخته و دارای جواب‌های مشخص بوده است. پرسشنامه از ادبیات تحقیق استخراج شده و پیش از به‌کارگیری نهایی، هم به اطلاع کارشناسان ثبت‌احوال استان رسانده شده و نظر آن‌ها اخذ گردید، و هم در میدان از منظر اعتبار و پایایی مورد راستی‌آزمایی قرار گرفت.

رویکرد مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات نیز، خود اظهاری بوده است. قلمرو مکانی پژوهش، از نظر موضوعی کل استان کردستان است، اما اطلاعات تحقیق در سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مرکز استان جمع‌آوری گردید. فهرست این سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با اداره کل ثبت‌احوال استان در ارتباط بوده و از داده‌ها و اطلاعات ثبتی بهره می‌برند عبارت‌اند از: دانشگاه کردستان و دانشگاه علوم پزشکی، ادارات کل آموزش و پرورش، بهزیستی، تأمین اجتماعی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ثبت‌احوال، ثبت‌اسناد و املاک، بیمه خدمات درمانی، استانداری، و سازمان‌های دانش‌آموزی و مدیریت و برنامه‌ریزی.

جامعه آماری شامل تمامی متخصصان، مدیران کل و کارشناسان حوزه برنامه‌ریزی سازمان‌ها و ادارات مذکور است. با توجه به در دسترس نبودن این اطلاعات در مراجع آماری جدید، تعداد این افراد بر اساس سالنامه آماری استان در سال ۱۳۹۰ برابر با ۹۹۷۳ نفر بوده است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان، ۱۳۹۰). برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد (Krijcie & Morgan, 1970). بر اساس این جدول، حجم نمونه ۳۷۲ نفر تعیین شد. واحد نمونه‌گیری، سازمان یا اداره دخیل در امور برنامه‌ریزی، و شیوه انتخاب نمونه‌ها چندمرحله‌ای بوده است؛ در مرحله اول، ۳۷۲ نفر نمونه نامتناسب با حجم جمعیت تخصیص یافت و برای هر اداره، ۳۱ نمونه در نظر گرفته شد. در مرحله دوم، پس از تعیین سازمان‌ها و ادارات هدف با هماهنگی اداره کل

ثبت‌احوال و انجام مکاتبات لازم با آن‌ها و نیز فراهم نمودن مسیر و زمان مراجعه، از پرسشگران^۱ خواسته شد ضمن رعایت پروتکل‌های بهداشتی کرونا، با در دست داشتن معرفی‌نامه به حوزه ریاست هر کدام از آن ادارات مراجعه کرده و پس از ارائه توضیحات، از ایشان اجازه تکمیل پرسشنامه را بگیرند و با افراد مختلفی که مایل به همکاری باشند، به شکل در دسترس توزیع پرسشنامه را شروع کنند. بخشی از فرایند جمع‌آوری اطلاعات نیز در بستر اینترنت و از طریق پیام‌رسان واتساپ^۲ و در قالب گوگل فرم^۳ جمع‌آوری گردید.

در این مطالعه، تمرکز اصلی بر روی تحلیل نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان استان به لحاظ نظری و ترسیم نقشه یا مکانیسم اثرگذاری ثبت به موقع آمارهای وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های سطح کلان بوده است. برنامه‌ریزی به‌طور کلی عبارت از یک سلسله عملیات منظم، سیستماتیک و مرتبط با یکدیگر بوده که به‌منظور دستیابی به یک‌سری اهداف معین و مشخص توسط یک نهاد، سازمان و یا دولت برای یک مدت معین انجام می‌گیرد (وزارت صنعت، معدن و تجارت، ۱۳۹۳: ۱). در این پژوهش، منظور از برنامه‌ریزی مجموعه اقدامات و تدابیری است که در سطح کلان جامعه برای نیل به برنامه‌ها و اهداف توسعه اقتصادی - اجتماعی با کمک آمارها و داده‌های ثبتی وقایع حیاتی اخذ می‌شود. این مفهوم با مؤلفه‌های افزایش برابری (۴ گویه)، افزایش شفافیت (۸ گویه)، جلوگیری از کلاه‌برداری و فساد (۹ گویه)، افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها (۸ گویه)، و ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری (۶ گویه) سنجیده شده است.

برای بررسی اعتبار پرسشنامه، از اعتبار محتوا و اعتبار عاملی استفاده شد. برای تعیین اعتبار محتوا از اظهار نظر کارشناسان ثبت‌احوال استان استفاده گردید. اعتبار عاملی سؤالات

۱. پرسشگری طرح بر عهده آقای سید اسرافیل حسینی دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی و خانم ساغر عباسی دانشجوی کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه تهران بوده است. بدین وسیله از همکاری و سعه صدر این عزیزان صمیمانه قدردانی می‌گردد.

2. WhatsApp
3. Google Form

بررسی نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های...، خانی | ۲۵۳

نیز از طریق تحلیل عاملی^۱ و با شاخص کیزر-مایر-الکین^۲ در بین بیش از ۵۰ پاسخگوی تصادفی اندازه‌گیری شد. مقدار این شاخص بایستی بیش از ۰/۷۰ باشد تا بیانگر مناسب بودن داده‌ها باشد. برای بررسی پایایی^۳ نیز، از آزمون آلفای کرونباخ^۴ استفاده گردید. اگر ضریب این آزمون حداقل ۰/۷۰ باشد می‌توان گفت پایایی آن پرسشنامه مناسب است (میرزایی، ۱۳۸۸: ۳۲۲). در جدول ۱، مقدار و عناصر آزمون تحلیل عاملی به روش تجزیه مؤلفه‌های اصلی و مقدار آزمون آلفای کرونباخ به ترتیب برای گویه‌های مؤلفه‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان و نیز کل این مؤلفه‌ها گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، مقادیر شاخص در همه موارد به‌جز مؤلفه «افزایش برابری» بیشتر از ۰/۷۰ است و این نتایج حاکی از مناسب بودن سؤالات پرسشنامه از نظر اعتبار و دقت اندازه‌گیری، و همچنین از نظر پایایی می‌باشد. در نهایت، پس از گردآوری و پردازش‌های اولیه، اطلاعات پرسشنامه کُدگذاری شده و در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ مورد تحلیل قرار گرفت.

جدول ۱- مقادیر شاخص کیزر-مایر-الکین و آلفای کرونباخ گویه‌های متغیر پژوهش

تعداد پاسخگو	تعداد گویه	مقدار آلفا	معناداری	آزمون بارتلت	شاخص کیزر-مایر-الکین	مؤلفه‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان
۶۴	۴	۰/۶۹	۰/۰۰۰	۱۱۸/۳	۰/۶۴	افزایش برابری
۶۴	۸	۰/۷۳	۰/۰۰۰	۱۷۰/۷	۰/۷۰	افزایش شفافیت
۶۴	۹	۰/۷۷	۰/۰۰۰	۲۰۲/۹	۰/۷۲	جلوگیری از کلاهبرداری و فساد
۶۴	۸	۰/۹۰	۰/۰۰۰	۳۱۶/۴	۰/۸۳	افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها
۶۴	۶	۰/۸۸	۰/۰۰۰	۱۹۸/۵	۰/۷۹	ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری
۶۴	۳۵	۰/۹۴	۰/۰۰۰	۲۳۱۵/۹	۰/۷۳	کل مؤلفه‌ها

1. Factor Analysis
2. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO)
3. Internal Stability
4. Cronbach's Alpha

۵. یافته‌ها

۵-۱- ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان

در مجموع، ۷۸/۳ درصد از پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی لیسانس (۴۲/۷ درصد) و فوق‌لیسانس (۳۵/۶ درصد) بودند. برحسب پُست یا رده سازمانی، کارشناسان و کارمندان دفتری ادارات به ترتیب با اختصاص ۳۵/۹ و ۲۲ درصد و روی هم رفته نزدیک به ۵۸ درصد بیشترین، و بازرسان، استادان دانشگاه و معاونان ادارات در مجموع با نزدیک به ۱۶/۵ درصد کمترین پُست‌ها یا رده‌های شغلی را داشتند. حدود ۱۲ درصد از پاسخگویان هم مدیرکل یا رئیس اداره بوده و حدود ۱۳/۵ درصد نیز پُست یا رده سازمانی خود را مشخص نکرده بودند. میانگین سابقه کار پاسخگویان کمی بیشتر از ۱۶ سال بود. برحسب سال‌های سابقه کار به صورت گروه‌بندی شده نیز، نتایج حاکی از آن بود که ۴۹ درصد از افراد دارای سابقه کار ۷ تا ۱۸ سال هستند. نتایج مرتبط با رشته تحصیلی پاسخگویان هم نشان داد که ۶۳ درصد از آن‌ها در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف مدیریت، علوم اجتماعی، علوم ریاضی و کامپیوتر، و علوم اقتصادی تحصیل کرده‌اند.

۵-۲- توصیف گویه‌های مهم

در جدول شماره ۲، میانگین توزیع درصدی نظر پاسخگویان درباره گویه‌های نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در هر کدام از مؤلفه‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری سطح کلان آمده است. در مؤلفه «افزایش برابری در جامعه»، به‌طور کلی حدود ۵۰ درصد از پاسخگویان نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی را «کم» یا «بسیار کم» و ۲۲ درصد آن را «بینابین» توصیف کرده‌اند و تنها ۱۶/۵ درصد آن را «زیاد» یا «بسیار زیاد» دانسته‌اند. حدود ۱۱/۵ درصد نیز در این خصوص اظهار بی‌اطلاعی کرده‌اند.

در مؤلفه دوم (افزایش شفافیت)، حدود ۴۴/۵ درصد از پاسخگویان نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در افزایش شفافیت در زمینه تحولات جمعیتی، نابرابری‌های منطقه‌ای در

حوزه سلامت و مرگ‌ومیر، نارسایی‌های نظام سلامت و بهداشت، شفافیت در زمینه خواست و نیازهای مردم، و نظارت بر اقدامات دولت و افزایش کیفیت خدمات قابل‌ارائه به شهروندان جامعه را «زیاد» یا «بسیار زیاد»، ۲۱ درصد آن را «بینابین»، و ۲۹/۵ درصد آن را «کم» یا «بسیار کم» توصیف کرده‌اند. حدود ۵ درصد نیز در این خصوص اظهار بی‌اطلاعی کرده‌اند. در مؤلفه بعدی، ۳۹/۵ درصد از پاسخگویان نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در جلوگیری از فساد و کلاه‌برداری را «زیاد» یا «بسیار زیاد»، حدود ۲۲ درصد آن را «بینابین»، و نزدیک به ۳۲/۵ درصد آن را «کم» یا «بسیار کم» ارزیابی کرده‌اند. حدود ۶ درصد نیز اظهار بی‌اطلاعی کرده‌اند.

در مؤلفه «افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها»، نزدیک به ۳۵ درصد از پاسخگویان نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی را «کم» و «بسیار کم»، حدود ۲۵/۵ درصد آن را «بینابین»، و نزدیک به ۳۳/۵ درصد آن را «زیاد» یا «بسیار زیاد» ارزیابی کرده‌اند. ۶ درصد نیز اظهار بی‌اطلاعی کرده‌اند. و در مؤلفه «ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری»، نزدیک به ۴۰ درصد از پاسخگویان نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی را «کم» و «بسیار کم»، حدود ۲۶ درصد آن را «بینابین»، و ۲۹ درصد آن را «زیاد» یا «بسیار زیاد» ارزیابی کرده‌اند. ۵ درصد نیز در این خصوص اظهار بی‌اطلاعی کرده‌اند.

جدول ۲- میانگین توزیع درصدی نظر پاسخگویان درباره گویه‌های نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در

مؤلفه‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری

میانگین پاسخ‌ها (%)						نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در مؤلفه‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری سطح کلان
بسیار زیاد	زیاد	بینابین	کم	بسیار کم	بی‌اطلاع	
۵/۲	۱۱/۳	۲۲/۰	۲۹/۰	۲۰/۸	۱۱/۷	افزایش برابری در جامعه
۱۵/۰	۲۹/۶	۲۱/۰	۱۹/۰	۱۰/۳	۵/۱	افزایش شفافیت در جامعه
۱۴/۸	۲۴/۷	۲۲/۲	۲۰/۸	۱۱/۶	۵/۹	جلوگیری از کلاه‌برداری و فساد
۱۰/۹	۲۲/۵	۲۵/۷	۲۳/۳	۱۱/۶	۶/۰	افزایش هماهنگی در ساسیت‌گذاری‌ها
۹/۱	۲۰/۰	۲۶/۲	۲۵/۹	۱۳/۸	۵/۰	ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری
۱۱/۰	۲۱/۶	۲۳/۵	۲۳/۶	۱۳/۶	۶/۷	میانگین کل

در مجموع با توجه به سطر پایانی جدول شماره ۲، می‌توان این‌گونه گفت که با وجود اهمیت اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان، بدون در نظر گرفتن ۲۳/۵ درصد توزیع پاسخگویان در طیف بینابین، ۳۷/۲ درصد از آنان در طیف کم و ۳۲/۶ درصد در طیف زیاد قرار گرفته‌اند که به‌وضوح حاکی از خلأ نقش این ثبت‌ها در نظام برنامه‌ریزی جامعه است.

۵-۳- یافته‌های تحلیلی

در شکل ۱، فواید و کاربردهای ثبت به‌موقع آمارهای وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های عمومی و سیاست‌گذاری در قالب مُدلی شماتیک نشان داده شد. در ادامه به این سؤال پاسخ داده می‌شود که: «سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان تا چه حد از آمارهای وقایع حیاتی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان بهره‌برداری می‌کنند؟». برای پاسخ به این سؤال، از آزمون تی یک نمونه‌ای بهره گرفته شد. ابتدا نمرات یا مقادیر تمامی گویه‌های هر شاخص با هم ترکیب گردید سپس با توجه به خصلت شبه‌فاصله‌ای شاخص‌های ایجاد شده و تعیین میانگین مورد انتظار (مقدار آزمون) بسته به تعداد گویه‌ها، از آزمون میانگین یک گروهی استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول شماره ۳، انعکاس یافته است و به ترتیب تحلیل می‌شود.

متغیر یا شاخص «افزایش برابری» از ترکیب چهار گویه تشکیل شده و با توجه به نمره دهی به مقوله‌های پاسخ‌ها (بسیار کم گد ۱، کم گد ۲، بینابین گد ۳، زیاد گد ۴، و بسیار زیاد گد ۵)، حداقل و حداکثر نمره و نیز میانگین مورد انتظار به ترتیب ۴، ۲۰ و ۱۲ است. همان‌طور که در ردیف شماره ۱ جدول مشاهده می‌شود، میانگین مشاهده‌شده برای شاخص «افزایش برابری» ۸/۳۸، و از رقم مورد انتظار (مقدار آزمون = ۱۲) به‌اندازه ۳/۳۶ کوچک‌تر است (اختلاف میانگین = ۳/۳۶-). مقدار تی نیز، ۱۶/۵۳- و با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح کوچک‌تر از یک درصد معنی‌دار است. به‌عبارت‌دیگر، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که به‌زعم پاسخگویان، سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و

سیاست‌گذاری استان کردستان کمتر از حد مورد انتظار از آمارهای وقایع حیاتی به‌منظور افزایش برابری امکانات و خدمات در جامعه بهره‌برداری می‌کنند.

متغیر یا شاخص بعدی، «افزایش شفافیت» است. این شاخص از ترکیب هشت گویه حاصل شده و با توجه به نمره دهی به مقوله‌های پاسخ‌ها که ذکر شد، حداقل و حداکثر نمره و نیز میانگین مورد انتظار به ترتیب ۸، ۴۰ و ۲۴ است. همان‌طور که در ردیف ۲ جدول مشاهده می‌شود، میانگین مشاهده‌شده برای شاخص «افزایش شفافیت» ۲۴/۳۸، و از رقم مورد انتظار (مقدار آزمون = ۲۴) به‌اندازه ۰/۳۸ بزرگ‌تر است (اختلاف میانگین = ۰/۳۸۱). مقدار تی نیز، ۱/۰۵ و با درجه آزادی ۳۵۳ از لحاظ آماری معنی‌دار نیست. اگرچه نتیجه آزمون آماری معنی‌دار نبوده است، اما می‌توان گفت که به‌زعم پاسخگویان، سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان تا حدودی از آمارهای وقایع حیاتی به‌منظور افزایش شفافیت در جامعه استفاده می‌کنند.

در ردیف ۳ جدول، نتایج مربوط به متغیر یا شاخص «جلوگیری از کلاه‌برداری و فساد» آمده است. این شاخص از ترکیب نه گویه بدست آمده و با توجه به نمره دهی به مقوله‌های پاسخ‌ها، حداقل و حداکثر نمره و نیز میانگین مورد انتظار به ترتیب ۹، ۴۵ و ۲۷ است. طبق نتایج، میانگین مشاهده‌شده برای این شاخص ۲۶/۳۲، و از رقم مورد انتظار (مقدار آزمون = ۲۷) به‌اندازه ۰/۶۷ کوچک‌تر است (اختلاف میانگین = -۰/۶۷). مقدار تی نیز، ۱/۵۹- و با درجه آزادی ۳۵۳ از لحاظ آماری معنی‌دار نیست. اگرچه نتیجه آزمون آماری معنی‌دار نبوده است، اما می‌توان گفت که به‌زعم پاسخگویان، سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان در حد مورد انتظار از آمارهای وقایع حیاتی به‌منظور جلوگیری از کلاه‌برداری یا دیگر عوامل فساد همچون جعل، رانت و ... در جامعه استفاده نمی‌کنند.

متغیر بعدی «افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها» است که در ردیف چهارم جدول ۳ آمده است. این متغیر از ترکیب هشت گویه حاصل شده و با توجه به نمره دهی به مقوله‌های پاسخ‌ها، حداقل و حداکثر نمره و نیز میانگین مورد انتظار به ترتیب ۸، ۴۰ و ۲۴

است. همان‌طور که می‌شود، میانگین مشاهده‌شده برای این شاخص ۲۲/۳۵، و از رقم مورد انتظار (مقدار آزمون = ۲۴) به اندازه ۱/۶۴ کوچک‌تر است (اختلاف میانگین = ۱/۶۴-). مقدار تی نیز، ۴/۰۸- و با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح کوچک‌تر از یک درصد معنی‌دار است. به عبارت دیگر، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که به‌زعم پاسخگویان، سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان کمتر از حد مورد انتظار از آمارهای وقایع حیاتی به‌منظور افزایش هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های جامعه استفاده می‌کنند.

در ردیف پنجم جدول ۳، نتایج مربوط به شاخص «ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری» آمده است. این متغیر یا شاخص از ترکیب شش گویه حاصل شده و با توجه به نمره دهی به مقوله‌های پاسخ‌ها، حداقل و حداکثر نمره و نیز میانگین مورد انتظار به ترتیب ۶، ۳۰ و ۱۸ است. همان‌طور که می‌شود، میانگین مشاهده‌شده برای این شاخص ۱۶/۲۰، و از رقم مورد انتظار (مقدار آزمون = ۱۸) به اندازه ۱/۷۹ کوچک‌تر است (اختلاف میانگین = ۱/۷۹-). مقدار تی نیز، ۵/۶۵- و با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح کوچک‌تر از یک درصد معنی‌دار است. به عبارت دیگر، با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که به‌زعم پاسخگویان، سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان کمتر از حد مورد انتظار از آمارهای وقایع حیاتی به‌منظور ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری در جامعه استفاده می‌کنند.

جدول ۳- آماره‌های تی یک نمونه‌ای نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در شاخص‌های برنامه‌ریزی و

سیاست‌گذاری سطح کلان

آماره‌های تی یک نمونه‌ای							شاخص‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان
اختلاف میانگین	معنی‌داری	درجه آزادی	مقدار تی	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد گویه‌ها	
-۳/۳۶	۰/۰۰۰	۳۵۳	-۱۶/۵۳	۳/۸۳	۸/۳۸	۴	۱- افزایش برابری
۰/۳۸۱	۰/۲۹۱	۳۵۳	۱/۰۵	۶/۷۸	۲۴/۳۸	۸	۲- افزایش شفافیت
-۰/۶۷۲	۰/۱۱۲	۳۵۳	-۱/۵۹	۷/۹۵	۲۶/۳۲	۹	۳- جلوگیری از کلاه‌برداری و فساد
-۱/۶۴	۰/۰۰۰	۳۵۳	-۴/۰۸	۷/۶۰	۲۲/۳۵	۸	۴- افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها
-۱/۷۹	۰/۰۰۰	۳۵۳	-۵/۶۵	۵/۹۸	۱۶/۲۰	۶	۵- ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری
-۷/۱۰	۰/۰۰۰	۳۵۳	-۴/۸۲	۲۷/۶۸	۹۷/۸۹	۳۵	کل شاخص‌ها

در نهایت در ردیف پایانی جدول ۳، نتیجه آزمون مجموع شاخص‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری سطح کلان آمده است. این شاخص کلی از ترکیب ۳۵ گویه شاخص‌های فرعی حاصل شده و با توجه به نمره دهی به مقوله‌های پاسخ‌ها، حداقل و حداکثر نمره و نیز میانگین مورد انتظار به ترتیب ۳۵، ۱۷۵ و ۱۰۵ است. همان‌طور که می‌شود، میانگین مشاهده‌شده برای این شاخص ۹۷/۸۹، و از رقم مورد انتظار (مقدار آزمون = ۱۰۵) به اندازه ۷/۱۰ کوچک‌تر است (اختلاف میانگین = ۷/۱۰-). مقدار تی نیز، ۴/۸۲- و با درجه آزادی ۳۵۳ در سطح کوچک‌تر از یک درصد معنی‌دار است.

به عبارت دیگر، در پاسخ به سؤال دوم پژوهش با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که به‌زعم پاسخگویان، سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان کمتر از حد مورد انتظار از آماره‌های وقایع حیاتی به‌منظور برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری سطح کلان در جامعه استفاده می‌کنند. لذا این نتیجه، لزوم توجه جدی و استفاده از وقایع و آماره‌های حیاتی ثبت‌شده از طرف مسئولان در راستای برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های منظم و دقیق‌تر به‌ویژه در مؤلفه‌های دچار خلأ را می‌طلبد.

سؤال سوم پژوهش این است که «سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان در کدام زمینه یا زمینه‌ها در بهره‌برداری از آمارهای وقایع حیاتی دچار خلأ هستند؟». برای پاسخ به این سؤال، از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شد. نتایج این آزمون در جداول ۴ و ۵ برای تمامی شاخص‌ها یا متغیرها به تفکیک انجام گرفته و به ترتیب تحلیل می‌شود:

در قسمت اول جدول ۴، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های متغیر «افزایش برابری» حاکی است که گویه سوم و اول کمترین میانگین را دارا بوده و ما را به این نتیجه می‌رساند که سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان در «توجه ویژه به جمعیت‌ها و مناطق محروم استان با کمک اطلاعات ثبتی» و «توزیع برابر خدمات دولتی همچون اعتبارات عمرانی و بودجه‌ای در مناطق مختلف استان اعم از روستا و شهر با استفاده از اطلاعات ثبتی» با خلأ روبرو بوده و یا در حد مطلوب و مناسب عمل نکرده‌اند. هرچند نتایج مربوط به دو گویه دوم و چهارم کمی بهتر است، اما میانگین آن دو گویه هم تنها کمی بالاتر از حد متوسط بوده است. لذا، در راستای افزایش برابری توزیع امکانات و خدمات در جامعه، توجه و اهتمام جدی به دو مورد سوم و اول لازم و ضروری‌تر است.

جدول ۴- عناصر آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های متغیرهای افزایش برابری و شفافیت

رتبه	گویه‌ها	بازگ. رتبه	مقدار خی. دو	درجه آزادی	معنی داری
۱	۱- توزیع برابر خدمات دولتی همچون اعتبارات عمرانی و بودجه‌ای در مناطق مختلف استان اعم از روستا و شهر با استفاده از اطلاعات ثبتی.	۲/۴۳	۲۰/۴۰	۳	۰/۰۰۰
	۲- توزیع برابر برنامه‌های حمایتی و کمک‌های مالی در مناطق مختلف استان اعم از روستا و شهر با استفاده از اطلاعات ثبتی.	۲/۶۹			
	۳- توجه ویژه به جمعیت‌ها و مناطق محروم استان با کمک اطلاعات ثبتی.	۲/۳۳			
	۴- شاهد تلاش مأموران برای ثبت وقایع جمعیتی اقشاری که به‌موقع به ثبت وقایع حیاتی خود نمی‌پردازند بوده‌ام.	۲/۵۵			
۲	۱- ثبت وقایع حیاتی به شفافیت بیشتر در زمینه تحولات جمعیتی استان کمک کرده است.	۴/۲۲	۲۷۲/۹۷	۷	۰/۰۰۰
	۲- ثبت وقایع حیاتی به شفافیت بیشتر در زمینه نابرابری‌های منطقه‌ای در حوزه سلامت استان کمک کرده است.	۳/۹۶			
	۳- ثبت وقایع در زمینه تعداد و علل مرگ‌ومیر به شناخت نارسایی‌های نظام سلامت در استان کمک کرده است.	۴/۱۶			
	۴- ثبت وقایع حیاتی تصویری از انعکاس خواست و نیازهای واقعی مردم استان است و به تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان بخش دولتی و حتی سازمان‌های مردم‌نهاد کمک می‌کند.	۴/۶۰			
	۵- می‌توان گفت ثبت وقایع حیاتی شبیه ملموس شدن جامعه برای دولت، و بالعکس اقدامات دولت برای جامعه است.	۴/۷۰			
	۶- برنامه‌ریزان استانی با کمک اطلاعات ثبتی و آگاهی یافتن از وقایع جمعیتی به انجام مدیریت مؤثر پرداخته یا می‌پردازند.	۳/۳۹			
	۷- شفافیت و دقت در اطلاعات ثبتی می‌تواند ظرفیت عموم جامعه برای نظارت بر اقدامات دولت را افزایش دهد.	۵/۴۶			
	۸- شفافیت در اطلاعات ثبتی می‌تواند کیفیت این آمارها و در نتیجه، کیفیت خدمات ارائه‌شده به شهروندان را افزایش دهد.	۵/۵۱			

در قسمت دوم جدول ۴، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های متغیر «افزایش شفافیت» آمده است. چهار مورد از گویه‌های این متغیر، یعنی گویه‌های چهارم، پنجم، هفتم و هشتم توصیفی آرمانی یا ایده‌آل در مورد نقش ثبت وقایع حیاتی در افزایش شفافیت در جامعه، و چهار گویه اول، دوم، سوم و ششم توصیفی واقعی یا عملکردی در این زمینه را فراهم می‌آورند. با توجه به نتایج، میانگین چهار گویه وضعیت ایده‌آل بالا و از ۵/۵۱ تا ۴/۶۰ متغیر است، اما میانگین چهار گویه توصیف کننده وضعیت واقعی نقش آمارهای ثبتی در افزایش شفافیت نسبتاً پایین‌تر و از ۳/۳۹ تا ۴/۲۲ متغیر است. این اطلاعات گویای وجود شکاف در زمینه نقش ایده‌آل و واقعی آمارهای ثبتی در افزایش شفافیت در جامعه می‌باشند.

به عبارت دیگر، مسئولان سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان اهمیت آمارهای ثبتی و وقایع حیاتی در افزایش شفافیت را والا می‌دانند اما با توجه به رتبه میانگین‌های نسبتاً پایین بدست آمده در چهار گویه بعدی، می‌توان نتیجه گرفت که در عمل، برنامه‌ریزان استانی با کمک اطلاعات ثبتی و آگاهی یافتن از وقایع و تغییرات جمعیتی کمتر به انجام مدیریت می‌پردازند، با استفاده از ثبت وقایع حیاتی کمتر به شفافیت در خصوص نابرابری‌های منطقه‌ای در حوزه سلامت و مرگ‌ومیر استان پرداخته شده است، و ثبت وقایع حیاتی به‌ویژه در زمینه تعداد و علل مرگ‌ومیر کمتر به شناخت نارسایی‌های نظام سلامت و بهداشت در استان کمک کرده است.

در قسمت اول جدول ۵، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های متغیر «جلوگیری از کلاهبرداری و فساد»، حاکی است که در پنج مورد، میانگین رتبه‌ها نسبتاً بالا است. برای مثال در گویه‌های سوم، پنجم، ششم، دوم و اول به ترتیب میانگین رتبه‌ها ۶/۰۹، ۵/۹۳، ۵/۶۰، ۵/۳۷ و ۵/۰۲ می‌باشد. بر این اساس، می‌توان گفت که در سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان با استفاده از ظرفیت آمارهای وقایع حیاتی و ثبتی در زمینه جلوگیری از کلاهبرداری و فساد در جامعه به‌خوبی استفاده شده است.

یعنی با استفاده از این اطلاعات و اسناد هویتی و نیز با صدور گواهی‌های تولد و فوت به شکل آنی و به‌روز از تخلف و فریب در امور بانکی، معاملات، و سایر مؤسسات دولتی و خصوصی جلوگیری شده، تداوم ارائه خدمات و حمایت‌های مالی مانند مقرری‌های بازنشستگی یا یارانه نقدی به فوت‌شدگان متوقف شده و نهایتاً از تضييع حقوق دیگران جلوگیری به عمل آمده است. با این وجود، در برخی موارد همچون گویه‌های نهم، هفتم، چهارم و هشتم میانگین رتبه‌ها پایین‌تر بوده و می‌توان نتیجه گرفت که کاربست داده‌ها و وقایع ثبتی در زمینه جلوگیری از اخذ رشوه و سایر تخلفات اداری، تشخیص افراد واجد شرایط دریافت خدمات و حمایت‌های دولتی، و تسهیل امور اجرایی و قانونی شهروندان ضعیف‌تر بوده است.

در قسمت دوم جدول ۵، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های متغیر «افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها» نشان می‌دهد که در چهار مورد از گویه‌ها میانگین رتبه‌ها نسبتاً بالا است. برای مثال در گویه‌های چهارم، هشتم، ششم و پنجم به ترتیب میانگین رتبه‌ها ۵/۵۲، ۵/۴۵، ۵ و ۴/۷۳ است. بدین ترتیب می‌توان گفت که در سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان با استفاده از ظرفیت آمارهای وقایع حیاتی و ثبتی در برخی از جنبه‌های افزایش هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها در جامعه به خوبی استفاده شده است. یعنی با وقوف بر اطلاعات و اسناد هویتی شهروندان همواره ارائه خدمات به آنان آسان بوده و شهروندان مجبور به تکمیل فرم‌های حاوی مشخصات شناسنامه‌ای نبوده‌اند.

با وجود نقاط مثبت ذکر شده، اما در مواردی همچون گویه‌های اول، دوم، هفتم و سوم میانگین رتبه‌ها پایین‌تر بوده و می‌توان نتیجه گرفت که کاربست داده‌ها و وقایع ثبتی در زمینه جلوگیری از موازی‌کاری در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها، شناخت نیازهای شهروندان و خدمات و هزینه‌های مورد احتیاج آن‌ها، و برنامه‌ریزی در خصوص تأمین نیازهای آموزشی، بهداشتی و فراغتی کودکان ضعیف‌تر بوده و لذا سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این جنبه‌ها در حد مطلوب و مناسب عمل نکرده‌اند.

جدول ۵- عناصر آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های سایر متغیرهای پژوهش

مؤلفه	گویه‌ها	رتبه‌بندی	مقدار کمی دو	درجه آزادی	معنی‌داری
جلوگیری از کلاهبرداری و فساد	۱- اسناد هویتی افراد در جلوگیری از کلاهبرداری و فریب در معاملات مؤثرند.	۵/۰۲	۳۱۸/۱۱	۸	۰/۰۰۰
	۲- برخورداری از کارت ملی برای دریافت خدمات عمومی و دولتی و جلوگیری از تضییع حقوق دیگران مؤثر بوده است.	۵/۳۷			
	۳- با داشتن اسناد هویتی، انجام امور بانکی آسان، و از تخلف جلوگیری شده است.	۶/۰۹			
	۴- می‌توان حدس زد که در بخش‌های مختلف مدیریتی با کمک اطلاعات دقیق ثبتی، افراد واجد شرایط دریافت خدمات و حمایت‌های دولتی مشخص شده است.	۴/۳۵			
	۵- صدور گواهی ولادت و فوت و به‌روز بودن آن‌ها، انتقال آنلاین این اطلاعات را که مورد نیاز مؤسسات است فراهم کرده و از تخلف جلوگیری می‌کند.	۵/۹۳			
	۶- با ثبت دقیق و گزارش به‌هنگام فوت‌ها، از تداوم خدمات و حمایت‌های مالی مانند مقرری‌های بازنشستگی یا یارانه نقدی به فوت‌شدگان جلوگیری شده است.	۵/۶۰			
	۷- قطع حمایت‌های مالی از فوت‌شدگان، منجر به افزایش پس‌انداز در وجوه مالی دولت و سایر سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات مالی شده است.	۴/۱۶			
	۸- با کمک اطلاعات ثبتی، امور اجرایی و قانونی شهروندان آسان شده است.	۴/۷۹			
	۹- شهروندان با وقوف بر اطلاعات هویتی کارمندان و کنترل آن‌ها، توانسته یا می‌توانند در زمینه جلوگیری از اخذ رشوه یا سایر تخلفات اداری آنان اقدام کنند.	۳/۶۸			
۳	۱- با دسترسی به مجموعه اطلاعات ثبتی افراد، همواره به هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها در استان اهتمام شده و از	۳/۳۳	۳۳۵/۵۷	۷	۰/۰۰۰

بررسی نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌های... ، خانی | ۲۶۵

مؤلفه	گویه‌ها	بسیار زیاد	مقدار کمی دو	درجه آزادی	معنی داری
	موازی‌کاری جلوگیری به عمل آمده است.				
	۲- اطلاع از اسناد هویتی افراد، مدیران را در زمینه خدمات به شهروندان و شناخت نیازهای آنها یاری داده و از دوباره‌کاری یا کم‌کاری جلوگیری به عمل آورده است.	۳/۸۶			
	۳- با استفاده از اطلاعات ثبتی، ارزیابی بهتری درباره هزینه‌های خدمات مورد ارائه شهروندان به عمل آمده است.	۴/۲۰			
	۴- با وقوف بر اطلاعات ثبتی شهروندان، همواره ارائه خدمات آسان بوده است.	۵/۵۲			
	۵- با وقوف بر اطلاعات هویتی، ارائه خدمات به شهروندان بهتر انجام گرفته است.	۴/۸۳			
	۶- وجود نظام یکپارچه اسناد هویتی و اطلاعات ثبتی در استان، توانسته است پاره‌ای از اطلاعات را به‌طور خودکار در اختیار نهادهای سیاست‌گذار قرار دهد.	۵/۰۰			
	۷- با شناخت دقیق از تعداد کودکان، برنامه‌ریزی در خصوص تأمین نیازهای آموزشی، بهداشتی، فراغتی و ... آنان به‌خوبی انجام گرفته است.	۳/۹۱			
	۸- گهگاه بدون وجود سیستم یکپارچه اسناد هویتی، در سازمان‌ها و ادارات مختلف، شهروندان مجبور به تکمیل فرم‌های تکراری مربوط به مشخصات خود می‌شوند.	۵/۴۵			
ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری	۱- با کمک داده‌های ثبتی، بهبود برنامه‌ریزی‌ها و اجرای دقیق طرح‌ها صورت گرفته است.	۳/۲۷			
	۲- با کمک اطلاعات ثبتی، اطلاعات به‌صورت سری زمانی موجود بوده و برای رصد برنامه‌های آینده مفید است.	۳/۷۳			
	۳- با کمک اطلاعات ثبتی و الکترونیکی شدن آنها، ارائه سریع اطلاعات جمعیتی مقدور است.	۴/۲۷			
	۴- با دسترسی سریع به اطلاعات هویتی، هزینه‌های اداری کم‌تر شده است.	۳/۴۸			
			۱۴۲/۵۷	۵	۰/۰۰۰

رتبه	گویه‌ها	رتبه رتبه	مقدار مقدار	درجه درجه آزادی	معنی داری
	۵- با کمک اطلاعات ثبتی، تصویری مداوم و مستمر از تغییرات جمعیتی فراهم آمده و به به‌روزرسانی خدمات و اجرای برنامه‌های هماهنگ کمک کرده است.	۳/۲۹			
	۶- با دسترسی به اطلاعات ثبتی، به اجرای مؤثر برنامه‌های دولتی در خصوص نیازهای شهروندان کمک شده است.	۲/۹۷			

در قسمت سوم جدول ۵، نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای گویه‌های متغیر «ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری» آمده است. با توجه به میانگین رتبه گویه‌ها، به‌غیر از گویه شماره ۳ در تمامی موارد دیگر میانگین‌ها نسبتاً پایین بوده است. این نتایج حکایت از آن دارند که سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان در اجرای مؤثر و کارآمد برنامه‌های دولتی در خصوص نیازهای شهروندان یا از اطلاعات و آمارهای ثبتی بهره ننگرفته یا به این آمارها دسترسی نداشته‌اند، آن‌ها در زمینه بهبود برنامه‌ریزی‌ها و اجرای دقیق طرح‌های عمومی از این آمارها و اطلاعات کمکی ننگرفته‌اند، همچنین با وجود دسترسی به اطلاعات هویتی افراد، مشکلات و هزینه‌های اداری کمتر نشده و نیز اگرچه اطلاعات و آمارهای وقایع حیاتی به‌صورت سری زمانی موجود بوده، اما برای رصد کردن برنامه‌های سیاست‌گذاری در گذشته و آینده چندان مورد استفاده قرار ننگرفته یا اراده‌ای برای استفاده از آن‌ها وجود نداشته است.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

علی‌رغم اینکه در کشور ما در سازمانی بنام ثبت‌احوال کشور به‌صورت کلی و در یکایک استان‌ها در قالب اداره کل ثبت‌احوال استان و در سطحی پایین‌تر در هرکدام از شهرستان‌ها، امر خطیر ثبت‌احوال (وقایع حیاتی چهارگانه) و سایر رویدادهای فرعی مرتبط با آن‌ها به‌صورت روزانه ثبت شده و مجموعه‌ای عظیم و گران‌بها از داده‌ها و آمارهای وقایع

حیاتی ثبت و تولید می‌شود، و علی‌رغم اینکه آمارهای وقایع حیاتی و داده‌های ثبت از طرف ثبت‌احوال مطابق با بنیان نظری این پژوهش و سایر پژوهش‌های انجام گرفته، دارای ویژگی‌ها، فواید و کارکردهایی از قبیل تولید آمارهای به‌روز، مستمر، در دسترس و نسبتاً جامع برای سیاست‌گذاران حوزه سلامت و بهداشت، و پژوهشگران جمعیت‌شناسی هستند، و نیز، مدارک و اسناد هویتی، حقوقی و مدنی افراد را فراهم می‌آورند تا به‌موجب آن هم دولت‌های مدرن در راستای نظم بخشیدن به سیستم‌های اداری خود موفق‌تر عمل کنند و هم به ارائه خدمات تحت شمول خود به افراد از قبیل اعطای هویت، تابعیت، سیستم شناسایی، و مشارکت‌های مدنی (مانند شرکت در انتخابات)، و هم حمایت از حقوق کودکان و زنان به‌عنوان اقشار آسیب‌پذیر احتمالی در جامعه، هدایت و انجام امور قضایی و حقوقی، و ارائه خدمات عمومی مربوط به آموزش و بهداشت بپردازند، اما مطابق با نتایج این پژوهش، مسئولان سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان از آمارهای وقایع حیاتی و اطلاعات ثبتی به نحو مطلوب و رضایت‌بخش در راستای برنامه‌ریزی‌ها به‌ویژه در سه زمینه «افزایش برابری»، «افزایش هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها»، و «ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری» بهره‌ن گرفته و مطابق با نظر کار-هیل^۱، [در جامعه ما هم] به پیوندهای وسیع این آمارها و اطلاعات با سایر جنبه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی توجهی نمی‌شود (Carr-Hill, 2013).

یافته‌های این مطالعه علی‌رغم انطباق با مباحث نظری مطالعات انجام گرفته (Peters, 2016؛ Rasella et al., 2010؛ Teichman, 2008؛ Setel et al., 2007) و گرفتن رهنمود از آن‌ها، مؤید این گزاره کلیدی مطالعه مه‌پاترا و همکارانش است که بیان کرده‌اند: «کارگزاران توسعه به این درک نرسیده‌اند که سیستم‌های ثبت مدنی در اولویت قرار دارند» (Mahapatra et al., 2007). لذا با توجه یافته‌های پژوهش و مباحث نظری پژوهش‌های قبلی، لازم است متولیان امر برای توزیع برابر حداقل‌های توسعه موجود در استان، برنامه‌ها و سیاست‌های خود را با اهتمام به وقایع و آمارهای حیاتی ثبت‌شده پیش

1. Carr-Hill

ببرند و نیز، در راستای افزایش هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها و ارتقای برنامه‌های سیاست‌گذاری، با اتکای بر وقایع و آمارهای حیاتی ثبت‌شده از موازی‌کاری پرهیز نمایند. نتایج این پژوهش همچنین، نشان داد که در زمینه نقش ایده‌آل و واقعی آمارهای ثبتی در افزایش شفافیت در جامعه شکاف وجود دارد. به عبارت دیگر، مسئولان سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان اهمیت آمارهای ثبتی و وقایع حیاتی در افزایش شفافیت را والا می‌دانند اما در عمل، کمتر اتفاق می‌افتد که با کمک اطلاعات ثبتی و آگاهی یافتن از وقایع و تغییرات جمعیتی به انجام مدیریت پردازند، یا با استفاده از ثبت وقایع حیاتی کمتر به شفافیت در خصوص نابرابری‌های منطقه‌ای در حوزه سلامت و مرگ‌ومیر استان پرداخته شده است، و ثبت وقایع حیاتی به‌ویژه در زمینه تعداد و علل مرگ‌ومیر کمتر به شناخت نارسایی‌های نظام سلامت و بهداشت در استان کمک کرده است.

بنابراین، این نتایج نشان می‌دهد که سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری استان کردستان در جنبه‌های عملی ظرفیت آمارهای وقایع حیاتی در زمینه افزایش شفافیت در جامعه با خلأ روبرو بوده و یا در حد مطلوب و مناسب عمل نکرده‌اند. همچنین نتایج گویای آن بوده است که کاربست داده‌ها و وقایع ثبتی در زمینه جلوگیری از اخذ رشوه و سایر تخلفات اداری، تشخیص افراد واجد شرایط دریافت خدمات و حمایت‌های دولتی، و تسهیل امور اجرایی و قانونی شهروندان ضعیف بوده و لذا سازمان‌ها و دستگاه‌های متولی برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این جنبه‌ها نیز در حد مطلوب و مناسب عمل نکرده‌اند. به‌طور خلاصه، این پژوهش ضمن اذعان و اقرار به فواید و کارکردهای بسیار بالای آمارهای وقایع حیاتی، خلأ استفاده از این آمارها و اطلاعات و ظرفیت آن‌ها را در برنامه‌ریزی‌های دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی به‌ویژه در زمینه کاهش نابرابری در جامعه و وجود هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها تأیید می‌کند.

در این زمینه، وقوف و اتکا بر راهکارهای چارچوب اقدام منطقه‌ای در آسیا و اقیانوسیه^۱ که به توصیه‌های مهمی مبادرت نموده ضروری است (UNESCAP, 2015). این توصیه‌های سیاستی عبارت‌اند از: تعهد سیاسی در بالاترین سطح یک جامعه، مشارکت و مداخله عموم افراد، خانواده‌ها و جامعه با این توجیه که نفع این آمارها برای خود آنان و جهت ارائه بهتر خدمات عمومی است، هماهنگی بخش‌های مختلف هم از نظر اجرایی و هم از نظر اصطلاحات و مفاهیم و داده‌ها، وجود یک چارچوب قانونی به‌روز، متناسب با هدف و هماهنگی با استانداردهای رایج بین‌المللی، وجود زیرساخت‌ها و منابع لازم و کافی، اتخاذ رویکردهای نو و ابداعی مانند ثبت الکترونیک که هم مطمئن‌تر و هم کم‌هزینه‌تر است، و در نهایت، تولید، به اشتراک گذاشتن و انتشار آمارهای حیاتی به‌ویژه برای دستگاه‌ها، سازمان‌ها و کاربران و محققان فردی.

به‌علاوه منتج از نتایج پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

اول، پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی با شاخص سازی دقیق در مؤلفه‌ها و اجزای برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های سطح کلان، ارتباط دقیق بین این مؤلفه‌ها و داده‌های ثبت وقایع حیاتی مشخص گردد تا در جاهایی که لازم است به‌کارگیری این آمارها و اطلاعات به‌صورت عملی میسر گردد. همچنین، به بررسی علل و عوامل مؤثر بر شکاف وضعیت آرمانی و عملکردی نقش اعلام ثبت وقایع حیاتی در برنامه‌ریزی‌ها پرداخته شود.

دوم، به‌تمامی سازمان‌ها و ادارات دخیل در امر برنامه‌ریزی کشور (البته با در نظر گرفتن شرایط هر استان و منطقه) پیشنهاد می‌گردد با کمک اطلاعات ثبتی و آمارهای وقایع حیاتی:

۱- وقایع و تغییرات جمعیتی را برحسب زیرگروه‌های مختلف رصد کنند.

۲- نابرابری‌های منطقه‌ای و محلی در حوزه سلامت و مرگ‌ومیر را مورد رصد و

بازبینی قرار دهند.

- ۳- زمینه وقوف شهروندان بر اطلاعات هویتی کارمندان و کنترل آن‌ها را فراهم آورند تا بدین طریق زمینه جلوگیری از اخذ رشوه یا سایر تخلفات اداری آنان را به وجود آورند.
- ۴- افراد واجد شرایط دریافت خدمات و حمایت‌های دولتی در بخش‌های مختلف مدیریتی را شناسایی و در کانون توجه قرار دهند.
- ۵- به هماهنگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها در حوزه‌های مختلف اهتمام شده تا از موازی‌کاری و تکرار کارها جلوگیری به عمل آید.
- ۶- با دسترسی به اسناد هویتی افراد، خدمات ارائه‌شده به شهروندان را رصد و کنترل کنند تا ضمن شناخت نیازهای آن‌ها، از دوباره‌کاری یا کم‌کاری جلوگیری به عمل آید.
- ۷- ارزیابی‌های دقیق و بهتری در مورد هزینه‌های خدمات ارائه‌شده یا مورد نیاز برای شهروندان به عمل آورند.
- ۸- و با وقوف بر اطلاعات هویتی افراد، ارائه خدمات مورد نیاز به شهروندان واجد شرایط را بهتر و مناسب‌تر انجام دهند.
- ۹- به اجرای مؤثر و کارآمد برنامه‌های دولتی در خصوص نیازهای شهروندان کمک کنند تا زمینه رفع نابرابری‌ها و کاهش نارضایتی‌ها فراهم گردد.
- ۱۰- تصویری مداوم و مستمر از تغییرات جمعیتی و اجتماعی در استان و بخش‌های مختلف آن فراهم آورند و از این طریق در به‌روزرسانی خدمات و اجرای برنامه‌های هماهنگ کمک کنند.

منابع

- پرویش، تکتم و محسنی، محمدرضا. (۱۳۹۰)، «بررسی منابع آمارهای جمعیتی با تأکید بر داده‌های ثبتی»، مقاله ارائه‌شده در همایش تحلیل روندهای جمعیتی کشور، تهران، ۲۹ و ۳۰ آذر.
- تقوی، نعمت‌الله. (۱۳۷۵)، «اهمیت ثبت وقایع به شیوه جاری»، دوفصلنامه جمعیت، سال پنجم، شماره ۱۵: ۱-۱۲.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان. (۱۳۹۰)، «سالنامه آماری استان کردستان-۱۳۹۰، فصل نیروی انسانی»، بازیابی از:
<https://kurdistan.mporg.ir/FileSystem/View/File.aspx?FileId=1c990ee9-c851-46ff-853a-481c6089d43e>.
- محزون، علی‌اکبر. (۱۳۹۰)، «تولید آمارهای ثبتی جمعیتی و روند افزایشی کیفیت و پوشش ثبت وقایع حیاتی در سازمان ثبت‌احوال کشور»، مقاله ارائه‌شده در همایش تحلیل روندهای جمعیتی کشور، تهران، ۲۹ و ۳۰ آذر.
- میرزایی، خلیل. (۱۳۸۸)، پژوهش، پژوهشگری و پژوهش‌نامه‌نویسی، جلد اول و دوم، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان، چاپ اول.
- نجاتیان، محمدحسین. (۱۳۶۵)، «آمارهای حیاتی و سیستم ثبت وقایع»، فصلنامه بررسی‌های آمار رسمی ایران، سال دوم، شماره ۹: ۳۱-۳۶.
- وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان توسعه تجارت. (۱۳۹۳)، «تعاریف برنامه و اجزای آن»، گزارش منتشر نشده، بازیابی از:
http://www.tpo.ir/uploads/PLANNING-93_7043.pdf.
- ویکس، جان. (۱۳۹۵)، جمعیت؛ مقدمه‌ای بر مفاهیم و موضوعات، ترجمه: الهه میرزایی، تهران: مؤسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور، چاپ اول.
- AbouZahr, Carla, Mathenge, Gloria, Sejersen, T. Brøndsted, and Sara B. Macfarlane. (2019). "Civil registration and vital statistics: A unique source of data for policy" in *The Palgrave Handbook of Global Health Data Methods for Policy and Practice*, pp. 125-144, San Francisco, CA, USA: Palgrave Macmillan.

- Aplan, Kara, Blitz, Brad. K., Calabria, Dawn, Fielder, Mark, Hamilton, Carolyn, Indika, Nuwan, Lakshman, Rajith, Lynch, Maureen, and Elizabeth Yarrow. (2014). "*Birth registration and children's rights: A Complex Story.*" Technical Report, Plan International, Middlesex University Research, at: <http://eprints.mdx.ac.uk/17346/>.
- Carr-Hill, Roy. (2013). "Missing millions and measuring development progress." *World Development*, 46, 30-44.
- Cobos, Daniel, AbouZahr, Carla and Don de Savigny (2018). "The 'ten CRVS milestones' framework for understanding civil registration and vital statistics systems." *British Medical Journal Global Health*, 3(2), 1-3.
- Divisha, Sabrina. (2019). "*Vital statistics: Meaning and uses, demographic data*".
<https://www.sociologydiscussion.com/demography/population-growth/vital-statistics-meaning-and-uses-demographic-data/3000>.
- Israel, Robert, A. (2005). *Vital statistics, overview*. In Encyclopedia of Biostatistics (eds P. Armitage and T. Colton).
<https://doi-org.ezp.semantak.com/10.1002/0470011815.b2a02047>.
- Krejcie, Robert. V., and Daryle W. Morgan. (1970). "Determining sample size for research activities." *Educational and Psychological Measurement*, 30(1), 607-610.
- Mahapatra, Prasanta, Shibuya, Kenji, Lopez, Alan, D., Coullare, Francesca, Notzon, Francis C., Rao, Chalapati and Simon Szreter. (2007). "Civil registration systems and vital statistics: Successes and missed opportunities." *Lancet*, 370(9599), 1653-1663.
- Mills, Samuel, AbouZahr, Carla, Kim, Jane, Rassekh, Bahie, M., and Sarpong, Deborah. (2017). "*Civil Registration and Vital Statistics (CRVS) for monitoring the sustainable development goals (SDGs)*", Washington, D.C., at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/979321495190619598/pdf/115150-WP-CRVS-for-Monitoring-the-SDGs-web-version-May-18-2017-PUBLIC.pdf>.
- Mills, Samuel, Lee, Jane. K., and Bahie M. Rassekh. (2019). "Benefits of linking civil registration and vital statistics with identity management systems for measuring and achieving sustainable development goal 3 indicators." *Journal of Health, Population and Nutrition*, 38(18): 1-5.
- Moriyama, Iwao, M. (1993). "*Use of vital records and statistics for social and economic developmental programs*", International Institute for Vital Registration and Statistics.

https://unstats.un.org/unsd/demographic/meetings/wshops/1995_Rabat_CRVS/Docs/Use_of_VitalRecords.pdf.

- Peters, Guy, B. (2016). "*Civil registration and vital statistics as a tool to improve public management.*" Inter-American Development Bank (IDB), Institutions for Development Sector, Discussion Paper N, at: <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Civil-Registration-and-Vital-Statistics-as-a-Tool-to-Improve-Public-Management.pdf>.
- Rasella, Davide, Aquino, Rosana and Mauricio, L. Barrreto. (2010). "Impact of the family health program on the quality of vital information and reduction of child unattended deaths in Brazil: An ecological longitudinal study." *BMC Public Health*, 10(380), 1-8.
- Setel, Philip, W., Macfarlane, Sarah. B., Szreter, Simon, Mikkelsen, Lene, Jha, Parbhat, Stout, Susan and Carla AbouZahr. (2007). "A scandal of invisibility: Making everyone count by counting everyone." *Lancet*, 370(9598), 1569-1577.
- Teichman, Judith. (2008). "Redistributive conflict and social policy in Latin America." *World Development*, 36(3), 446-60.
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2015). "*Civil registration and vital statistics regional action plan*", at: http://www.unescap.org/sites/default/files/Regional.Action.Framework.English.final_.pdf.
- United Nations Economic Commission for Africa (2014). "*Civil registration: Why counting births and deaths is important*". https://www.uneca.org/sites/default/files/uploaded-documents/Statistics/CRMC3/making_everyone_visible_en.pdf.
- United Nations (2014). *Principles and recommendations for a vital statistics system*, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division Statistical Papers, Series M, No. 19, Rev.3 New York, <https://unstats.un.org/unsd/demographic/standmeth/principles/M19Rev3en.pdf>.
- World Health Organization (2015). *Regional strategy for strengthening the role of the health sector for improving CRVS*, New Delhi, India: WHO Regional Office.